

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-02-11

Vår referens

Anna Westberg

Stadsjurist

Anna.Westberg@malmo.se

Remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter (Ds 2024:25), STK-2024-1643 SBN-2024-966

Sammanfattning

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har skickat departementspromemorian ”En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter” på remiss till bl.a. Malmö stad. Promemorian innehåller förslag bl.a. på ändringar i PBL i syfte att skapa förutsättningar för en snabbare flexiblere och effektiv utbyggnad. Stadsbyggnadsnämnden ska avge yttrande över remissen till kommunstyrelsen.

Förslag till beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden lämnar yttrande enligt förvaltningens förslag.

Beslutsunderlag

- En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter (Ds 2024:25)
- Förslag till yttrande SBN 2025-02-26 Remiss om en snabbare utbyggnad av häkten och anstalter
- G-Tjänsteskrivelse SBN 2024-02-26 Remiss om en snabbare utbyggnads av häkten och anstalter

Beslutsplanering

Stadsbyggnadsnämnden 2025-02-26

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har skickat departementsskrivelsen En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter (Ds 2024:25) på remiss till ett antal

remissinstanser, bl. a Malmö stad. Kommunstyrelsen har lämnat remissen för yttrande till stadsbyggnadsnämnden.

Regeringskansliet beslutade i mars 2024 om uppdrag att lämna förslag på ändringar i plan- och byggregelverket som förbättrar förutsättningarna för att fler häkten och anstalter kan byggas och nya häktes- och anstaltsplatser skapas genom en snabbare plan- och byggprocess. Detta med anledning av att det råder stor brist på häktes- och anstaltsplatser i Sverige och att behovet av platser väntas öka. Exempelvis beräknas enligt rapporten antalet fängelseklienter öka från dagens ca 6 750 till 35 000 år 2033 och antalet ”fängelseår” med 450 %.

I promemorian Ds 2024:25 lämnas förslag, bl.a. på ett antal ändringar i plan- och bygglagen, som enligt utredningen sammantaget bedöms skapa bättre förutsättningar för en snabbare, flexiblere och mer effektiv utbyggnad av fler häkten och anstalter på såväl kort som längre sikt.

Tidsbegränsade bygglov utökas och förlängs

Utredningen föreslår att tidsbegränsade bygglov för en åtgärd som avser en kriminalvårdsanstalt eller ett häkte ka få ges i fler fall än idag. Sådant lov ska få ges om det är tekniskt möjligt att återställa platsen eller byggnadsverket och åtgärden uppfyller någon förutsättning för ett permanent bygglov. Ett sådant tidsbegränsat bygglov får ges som längst i 20 år.

Tidsbegränsat lov kan alltså ges även om alla förutsättningar för ett permanent bygglov är uppfyllda. Det ställs inte heller längre något krav på att åtgärden ska vara tillfällig eller att en avveckling måste visas vara ekonomiskt rimlig. Tiden får förlängas med ytterligare fem år jämför med vad som är tillåtet idag. Regleringen föreslås begränsas till tio år fram till år 2035.

Permanent bygglov – fler avvikelser får godtas

För kriminalvårdsanstalter och häkten föreslås att bygglov ska få ges för fler åtgärder som avviker från en detaljplan eller områdesbestämmelser än som i dag är tillåtet. Förslaget innebär att bygglov får ges när avvikelserna gäller bebyggelsens omfattning, utformning eller placering. Exempel är byggnaders längd, bredd och våningsantal, form och material på byggnadsverk samt avstånd från fastighetsgränser.

Förslaget innebär enligt utredningen att fler anstalter och häkten kan byggas med permanenta bygglov, vilket innebär förbättrade förutsättningar för Kriminalvårdens expansion på längre sikt. Framför allt ökar möjligheterna att bygga ut befintliga häkten och anstalter inom detaljplanelagda områden. Även möjligheten att bygga nya häkten och anstalter ökar.

Tillfälliga häkten och anstalter ska få byggas i en extraordinär situation

Regeringen föreslås få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen. Det ska vara fråga om nödvändiga åtgärder som snabbt måste vidtas för att komma till rätta med en akut platsbrist och som inte kan tillgodoses enligt ordinarie bestämmelser i plan- och bygglagen. Föreskrifterna om undantag ska vara proportionella, vilket bl.a. innebär att de inte får vara mer inskränkande eller ha en längre giltighetstid än nödvändigt. Bakgrunden är enligt utredningen att det inte kan uteslutas att det ansträngda läget på häkten och anstalter i värsta fall skulle kunna utvecklas till en extraordinär situation.

Övriga förslag enligt utredningen

Utredningen föreslår att ett rådgivande organ, Expertrådet för Kriminalvårdens utbyggnad, ska inrättas vid Kriminalvården. Genom rådet kan Kriminalvården få ytterligare ett verktyg för att sammanhållet kunna arbeta med processerna och överblicka förutsättningarna vid t.ex. lokalisering och utbyggnad av häkten och anstalter. Avsikten är att rådet ska kunna främja Kriminalvårdens strategiska arbete, särskilt i tider då verksamheten behöver expandera.

Vidare föreslås att länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna ska få i uppdrag att prioritera vissa överklaganden avseende häkten och anstalter. Detta bör framgå av deras respektive regleringsbrev. Förslaget har tagits fram i avvaktan på resultatet av annat pågående arbete i fråga om överklagandeprocesser och utredningen föreslår att det bör utredas vidare om vissa samhällsviktiga verksamheter bör få lagstadgad förtur.

Utredningen föreslår att regeringen ger Boverket i uppdrag att ta fram en samlad vägledning för plan- och byggprocessen avseende häkten och anstalter för att kommunernas och länsstyrelsernas handläggning av ärenden som rör plan- och byggprocessen för häkten och anstalter kan bli snabbare, mer enhetlig och förutsägbar om de får tydligare vägledning.

Utredningen bedömer att det är angeläget att trygga markförsörjningen för häkten och anstalter och att det därför utredas vidare om häkten och anstalter bör få en prioriterad ställning likt den riksintressena i miljöbalken har. En sådan utredning skulle även kunna avse andra verksamheter där behovet av att trygga mark för samhällsviktiga uppgifter är stort, t.ex. gäller detta Statens institutionsstyrelse, Migrationsverket och rättspsykiatri.

Utredningen bedömer att en förenklad prövning av typhus bör utredas längre fram för att ytterligare effektivisera bygglovs- och byggprocessen. Utredningen menar att vinsten med en förenklad process för byggande av typhus för häkten och anstalter framstår

som för liten i dagsläget med hänsyn till det omfattande arbete som krävs för att införa en förenklad prövning och den hittills begränsade användningen.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Stadsbyggnadskontoret avstyrker förslaget om ändringar i PBL.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter framgår av förslag till yttrande till kommunstyrelsen.

Ansvariga

Anna-Carin Mårtensson Avdelningschef

Marcus Horning Stadsbyggnadsdirektör